

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ZURAWIA 4 skr. pt. 24 00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04, 29-35-69

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

TELEFON DYŻURNY: 21-34-34

BD/32/8/86

OPINIE NAUCZYCIELI O SOBIE, SZKOLE I MŁODZIEŻY

Wstępny zapis wyników badania

styczeń 1986 r.

W opracowaniu przedstawiamy zapis wyników badania ankietowego "Szkoła, uczeń, nauczyciel" przeprowadzonego w styczniu br. Na ankietę odpowiedziało 1425 nauczycieli, w tym 427 - szkół podstawowych, 215 - liceów ogólnokształcących, 270 - zasadniczych szkół zawodowych i 459 - techników i liceów zawodowych. Stanowi to ogólnopolską reprezentację tego środowiska.

Prezentowane niżej dane są prostym rozkładem odpowiedzi na zawarte w ankiecie pytania. Szczegółowa analiza wyników badania będzie możliwa po dokonaniu dalszych niezbędnych obliczeń.

Zgromadzone informacje ujęto w następujące bloki tematyczne:

1. Dane społeczno-demograficzne o przebadanej zbiorowości.
2. Kryzys wychowania - zagrożenie czy stan faktyczny.
3. Opinie o młodzieży i jej wychowaniu.
4. Wpływ szkoły i innych instytucji wychowujących na kształtowanie cech i postaw życiowych oraz poglądów politycznych młodzieży.
5. Postulowany model pracy szkoły.
6. Obowiązki i powinności nauczyciela.
7. Ocena własnej grupy zawodowej.
8. Sytuacja zawodowa nauczycieli.
9. Opinie o rzeczywistości społeczno-politycznej kraju.

1. Dane społeczno-demograficzne o przebadanej zbiorowości

Większość /62,6%/ ankietowanych nauczycieli to kobiety. Średnia wieku wynosi 39 lat. Około 20% uczy w szkołach na wsi, blisko 30% w małych miastach, 23,4% w miastach liczących 50-200 tys. mieszkańców, 24,3% w aglomeracjach powyżej 200 tys. mieszkańców. Średni staż pracy w szkolnictwie wynosi 15 lat. Wśród przebadanych nauczycieli 25,5% to humaniści, 33,5% nauczyciele przedmiotów ścisłych, 9,1% - społeczno-politycznych, 29,1% - zawodowych. Prawie 13% to inteligencja w drugim pokoleniu, a rodzice dalszych 23% nauczycieli mieli co najmniej średnie wykształcenie. Przeciętne zarobki /łącznie z godzinami nadliczbowymi/ wynosiły około 18 tys. zł.

Aktywność społeczno-polityczna

Członkowie:

PZPR	- 30,6%
związków zawodowych	- 50,2%
organizacji młodzieżowych	- 8,0%
Działacze PRON	- 6,0%

Niezrzeszeni i nie działający w żadnej organizacji społeczno-politycznej - 31,6%

Deklaracje przynależności do związków zawodowych przed wprowadzeniem stanu wojennego

ZNP	- 51,1%
NSZZ "Solidarność"	- 26,7%
Inne związki	- 2,7%
Nie należący do żadnych	- 19,1%

Stosunek do praktyk i wierzeń religijnych

Wierzący i praktykujący	- 49,3%
Wierzący, niepraktykujący	- 31,5%
Niewierzący i niepraktykujący	- 16,1%
Niewierzący, ale chodzący do Kościoła	- 2,4%

2. Kryzys wychowania - zagrożenie czy stan faktyczny

Czy według nauczycieli można mówić o kryzysie wychowania młodzieży?

Zdecydowanie tak	} 63,7%
Raczej tak	
Raczej nie	} 29,0%
Zdecydowanie nie	
Trudno mi powiedzieć	6,9%

Źródła kryzysu wychowania młodzieży

	%
1. Brak spójnej koncepcji modelu wychowania ze strony wszystkich instytucji wychowujących	72,4
2. Kryzys gospodarczy	70,7
3. Kryzys moralny społeczeństwa	70,3
4. Rodzina	69,4
5. Obniżenie rangi społecznej zawodu nauczyciela	67,7
6. Konflikt społeczno-polityczny	66,2
7. Polityka władz	65,1
8. Brak wpływu środowiska nauczycielskiego na decyzje dotyczące programu i metod nauczania	64,5
9. Środki masowego przekazu	55,1
10. Szkoła	41,2
11. Organizacje młodzieżowe	36,1
12. Nauczyciele	32,9
13. Oddziaływanie opozycji politycznych na młodzież	25,2
14. Kościół, księża	24,1

Warto zauważyć, że odpowiedzialnymi za kryzys wychowania badani rządziej czynią szkołę i nauczycieli niż inne instytucje. Potwierdzeniem tego jest fakt, że większość /71,2%/ respondentów nie czuje się osobiście za niego odpowiedzialna.

3. Opinie o młodzieży i jej wychowaniu

Respondenci twierdzą, że o młodym pokoleniu można powiedzieć:

- tyle samo dobrego, co złego - 60,6%
- więcej dobrego niż złego - 32,9%
- więcej złego niż dobrego - 5,5%

Zjawiska charakteryzujące środowisko młodzieżowe /większość i znaczną część młodego pokolenia/

	%
1. Konsumpcyjny model życia, kult pieniądza	85,0
2. Brak wartości ideowych	73,1
3. Nałogowe palenie papierosów	61,0
4. Zanik aspiracji życiowych	57,8
5. Znieczulica wobec spraw innych ludzi	57,1
6. Brak szacunku do tradycji	48,7
7. Brak szacunku dla nauczycieli	47,0
8. Bezkrytyczne przejmowanie wzorów życia od młodzieży zachodniej	44,4
9. Cynizm, pogarda dla ogólnie uznawanych wartości	36,1
10. Brak szacunku dla rodziców	38,3
11. Snobizm	36,6
12. Tendencje do izolowania się od świata ludzi dorosłych - tworzenie własnego systemu wartości, podkultury młodzieżowej	35,3
13. Bezkrytyczne stosowanie się do wymogów mody młodzieżowej /"szpanerstwo"/	35,1
14. Pijaństwo	22,9
15. Zbytńia swoboda seksualna	16,6
16. Uleganie naciskom gangów młodzieżowych	8,2
17. Narkomania	5,6

4. Wpływ szkoły i innych instytucji wychowujących na kształtowanie cech i postaw życiowych oraz poglądów politycznych młodzieży

Największy wpływ na wychowanie młodych ludzi nauczyciele przypisują następującym instytucjom:

	%
1. Rodzice, dom rodzinny	96,7
2. Szkoła	84,2
3. Rówieśnicy, koledzy, przyjaciele	72,8
4. Środki masowego przekazu	53,6
5. Księża, katecheci, Kościół	44,0
6. Harcerstwo	22,7
7. Inne organizacje młodzieżowe	12,1
8. Dziadkowie	11,2

Instytucje i osoby, które zdaniem badanych w bardzo dużym i dużym stopniu wpływają na kształtowanie poglądów młodzieży:

	%
1. Rodzice	92,3
2. Rodzina	83,2
3. Rówieśnicy, koledzy	73,9
4. Nauczyciele	54,1
5. Szkoła	51,1
6. Księża, Kościół	49,4
7. TV	47,9
8. Radio	36,7
9. Prasa	35,6
10. Harcerstwo, ZSMP, ZMW	24,8
11. Audycje rozgłośni zagranicznych	20,4
12. Opozycja polityczna	20,1
13. Publikacje nielegalne	16,7
14. Inne organizacje młodzieżowe	15,5

5. Postulowany model pracy szkoły

Czy zgadza się Pan/i/ z następującymi stwierdzeniami dotyczącymi propozycji kierunków pracy szkoły?

	Tak	%	Nie
1. Nauczyciele powinni mieć większy wpływ na tworzenie programu nauczania	93,7		3,7
2. Szkoła powinna przede wszystkim rozwijać inicjatywę uczniów	92,8		4,9
3. Zadaniem szkoły powinno być przede wszystkim premiowanie umiejętności samodzielnego myślenia	91,4		6,0
4. Szkoła powinna zwiększyć dyscyplinę i wymagania wobec uczniów	83,2		11,9
5. Należy ograniczyć ingerencję różnego typu władz w pracę szkoły	77,3		12,4
6. Szkoła powinna uczyć mniej a lepiej	74,6		18,1
7. Zadaniem szkoły powinno być przede wszystkim wychowanie lojalnego obywatela państwa	70,8		19,1
8. Szkoła powinna odstąpić od tradycyjnego systemu wychowania, w większym stopniu rozwijać samorządność uczniów	68,1		23,8
9. Dotychczas stosowane metody dydaktyczne są przestarzałe i wymagają zmian	52,9		38,7
10. Działalność szkoły powinny regulować przede wszystkim przepisy gwarantujące realizację polityki państwa	48,5		34,4
11. Powinno zmniejszyć się dystans między uczniem a nauczycielem, oprzeć się na zasadach pełnego partnerstwa	45,1		50,0

	Tak %	Nie
12. Szkoła powinna przejąć więcej funkcji wychowawczych	37,9	54,5
13. Szkołę powinien cechować dystans do codzienności, pewna izolacja od bieżących wydarzeń	20,8	75,5
14. Szkoła powinna przede wszystkim uczyć, a nie wychowywać	18,7	76,6

Czy dyskusje z lat 1980-1981 przyniosły takie koncepcje pracy szkoły, które należałoby rozwijać?

Tak	- 18,7%
Nie	- 37,8%
Nie wiem	- 42,9%

Gdyby Kościół miał możliwość współdecydowania w sprawach szkolnictwa, to czy sytuacja w tej dziedzinie byłaby lepsza, taka sama czy gorsza?

Lepsza	- 20,4%
Taka sama	- 21,8%
Gorsza	- 16,2%
Trudno mi powiedzieć	- 41,0%

Czy w przyszłości znaczenie nauczyciela

A/ w procesie nauczania będzie rosło czy malało?

Rosło	- 32,5%
Malało	- 22,6%
Trudno mi powiedzieć	- 44,5%

B/ w procesie wychowania będzie rosło czy malało?

Rosło	- 24,1%
Malało	- 27,8%
Trudno mi powiedzieć	- 46,9%

6. Obowiązki i powinności nauczyciela

Czy zgodził/a/by się Pan/i/ ze stwierdzeniem, że zawód nauczyciela to zawód szczególny, wymagający powołania?

Tak	- 88,6%
Nie	- 7,7%
Trudno mi powiedzieć	- 3,4%

Czy Pana/i/ zdaniem nauczyciel oprócz obowiązków zawodowych powinien spełniać w społeczeństwie inne jeszcze zadania?

Tak, powinien	- 20,1%
Może, ale nie jest to konieczne	- 59,4%
Powinien zająć się wyłącznie pracą zawodową	- 16,7%
Inne określenia	- 3,4%

Cechy i zachowania konieczne do wykonywania zawodu nauczyciela

%

1. Wysoka kultura osobista	97,0
2. Krytycyzm wobec niedomogów własnej pracy	92,1
3. Przygotowanie metodyczne	91,5
4. Wrażliwość na sprawy innych ludzi	91,2
5. Nienaganność postawy moralnej	87,5
6. Wysoki poziom wiedzy ogólnej	83,6
7. Tolerancja światopoglądowa	83,6
8. Powołanie do zawodu	78,4
9. Krytycyzm wobec otaczającej nas rzeczywistości	78,2
10. Innowacyjność, szukanie nowych rozwiązań dydaktycznych i wychowawczych	76,0
11. Korzystanie z dóbr kultury	69,1
12. Lojalność wobec władz	57,3
13. Wychowanie młodzieży w duchu lojalności i posłuszeństwa wobec władzy państwowej	51,8
14. Ujawnianie prawdy niezależnie od istniejącej oficjalnie wersji	50,5

	%
15. Wyższe wykształcenie	46,9
16. Zaangażowanie w pracy społecznej	35,6
17. Świecki tryb życia, niemanifestowanie swoich uczuć religijnych	26,7
18. Neutralność polityczna	18,0
19. Materialistyczny światopogląd	13,1
20. Aktywność polityczna	9,3

Czy Pana/i/ zdaniem obowiązkiem nauczyciela jest - niezależnie od własnych przekonań - wpajanie uczniom lojalności wobec państwa?

Tak	- 80,6%
Nie	- 11,5%
Trudno mi powiedzieć	- 7,7%

Czy zdarzyło się Panu/i/, że w dyskusjach z młodzieżą musiał/a/ zachować się Pan/i/ niezgodnie z własnymi przekonaniem?

Tak	- 52,4%
Nie	- 30,0%
Trudno mi powiedzieć	- 17,6%

7. Ocena własnej grupy zawodowej

Czy Pana/i/ zdaniem mamy do czynienia ze zjawiskiem stałego pogarszania się "jakości" nauczycieli, obniżania się ich poziomu zawodowego?

Tak	- 61,5%
Nie	- 29,5%
Trudno mi powiedzieć	- 8,7%

W stosunku do jakiej części środowiska nauczycielskiego niżej przedstawione zarzuty uważa Pan/i/ za uzasadnione?

	W odniesieniu do większości i znacznej części	%
1. Mała aktywność społeczno-polityczna		42,8
2. Nadmierna wrażliwość na krytykę środowiska nauczycielskiego		38,7

	W odniesieniu do większości i zna- cznej części %
3. Brak krytycyzmu wobec niedomogów własnej pracy	35,4
4. Niecenienie samodzielności myślenia u uczniów	30,9
5. Nie czują potrzeby doskonalenia swoich kwalifikacji	26,9
6. Zbyt mała samodzielność myślenia	25,3
7. Zbyt małe wymagania wobec uczniów, niezaskwowanie wiedzy	25,2
8. Niskie kwalifikacje	22,6
9. Brak przygotowania metodycznego	19,6
10. Konserwatyzm, negatywne nastawienie wobec innowacji	17,6
11. Małe zaangażowanie w pracy	15,9
12. Nie mają predyspozycji do wykonywania zawodu, nie lubią swojej pracy	15,8
13. Brak lojalności wobec państwa i władzy	9,6
14. Czerpanie korzyści materialnych /prezenty, gratyfikacje materialne, "korepetycje"/	5,5

Czy Pana/i/ zdaniem większość nauczycieli w wystarczającym stopniu:

	%
1/ jest zaangażowana w rozwiązywanie problemów szkolnictwa	40,5
2/ wywiązuje się ze swoich obowiązków dydaktyczno-wychowawczych	90,5

8. Sytuacja zawodowa nauczycieli

Czy obecnie stosowany system oceny pracy nauczycieli motywuje ich do lepszej pracy?

Tak	- 12,4%
Nie	- 49,0%
Trudno mi powiedzieć	- 37,6%

Kto najbardziej obiektywnie ocenia wyniki pracy nauczyciela?

	%
1. Uczniowie	65,6
2. Dyrektor szkoły	35,6
3. Sam nauczyciel	35,4
4. Nauczyciele metodycy	27,2
5. Inni nauczyciele	20,3
6. Rodzice	10,5
7. Władze oświatowe	7,0
8. Środki masowego przekazu	1,5
9. Władze polityczne	1,3

Kto jest najbardziej niesprawiedliwy w ocenie pracy nauczyciela?

	%
1. Rodzice	32,1
2. Środki masowego przekazu	27,2
3. Władze oświatowe	9,3
4. Władze polityczne	8,3
5. Uczniowie	6,0
6. Inni nauczyciele	5,3
7. Dyrektor szkoły	4,5
8. Nauczyciele metodycy	3,2
9. Sam nauczyciel	2,0

W jakim stopniu niżej wymienione instytucje i osoby ingerują w pracę nauczyciela?

	Bardzo dużym i dużym %
1. Dyrektor szkoły	75,7
2. Kuratorium oświaty	49,1
3. Inspektor oświaty	43,8
4. Centralne władze państwowe	36,4
5. Rodzice	23,1
6. Szkolna organizacja partyjna	19,1
7. Inni nauczyciele	17,1
8. Terenowe władze administracyjne	11,9
9. Komitet miejski, gminny, dzielnicowy PZPR	10,8
10. Komitet rodzicielski	5,7
11. Kościół, księża	3,5

Czy nauczycielom potrzebna jest większa samodzielność w doborze metod dydaktyczno-wychowawczych?

Tak - 77,1%
Nie - 22,0%

Zdaniem nauczycieli wykonywana przez nich praca:

	%
- jest interesująca	96,9
- jest zgodna z wyuczonym zawodem	95,0
- daje poczucie przydatności i użyteczności	92,0
- daje zadowolenie, satysfakcję	90,5
- pozwala odpowiednio wykorzystać posiadaną wiedzę	90,3
- jest sprawiedliwie oceniana przez przełożonych	81,8
- daje możliwość samodzielnego działania	77,1
- daje możliwość awansu	32,2

Blisko 60% respondentów uważa, że praca nauczyciela nie daje możliwości awansu, a ponad 1/5 - że nie sprzyja ona samodzielnemu działaniu.

Ocena sytuacji nauczycieli w porównaniu z przedstawicielami innych zawodów inteligenckich

<u>Aspekty sytuacji zawodowej</u>	<u>Sytuacja nauczycieli jest</u>		
	<u>lepsz</u>	<u>taka sama</u>	<u>gorsza</u>
		%	
Użyteczność społeczna	46,9	47,9	4,6
Samodzielność w pracy	31,6	49,8	18,2
Zakres odpowiedzialności	18,3	36,9	43,4
Poważanie społeczne	10,0	41,0	48,8
Warunki pracy	6,9	27,8	64,8
Uciążliwość pracy	5,1	24,2	70,5
Możliwość awansu	2,3	31,0	55,2
Wynagrodzenie	2,0	15,6	81,8

Nauczyciele czują się upośledzeni zawodowo w porównaniu do innych zawodów inteligenckich przede wszystkim pod względem możliwości awansu i wynagrodzenia. Lepiej natomiast oceniają swoją użyteczność społeczną i samodzielność w pracy. Większość respondentów /74,9%/ nie myśli o zmianie zawodu, a 11% jest skłonnych podjąć tę decyzję.

9. Opinie o rzeczywistości społeczno-politycznej kraju

Ocena dorobku 40-lecia Polski Ludowej. Ostatnie 40 lat przyniosło ludziom:

- więcej korzyści niż strat	26,9%
- i korzyści, i straty	58,7%
- więcej strat niż korzyści	9,0%
- trudno mi powiedzieć	4,8%

Działalność niżej wymienionych instytucji, organizacji i grup dobrze służy społeczeństwu i jest zgodna z jego interesami

	Nauczyciele	Próba ogólnopolska ¹
Sejm	76,7	79,3
Wojsko	75,0	81,0
Rząd	72,7	77,1
Rada Państwa	72,4	76,1
Związki Zawodowe	66,8	58,3
PRON	63,5	53,3
PZPR	62,6	52,6
Kościół	57,0	80,3
MO i resort spraw wewnętrznych	56,9	53,3
Opozycja polityczna	10,7	20,5

Rzeczywistość społeczno-polityczną naszego kraju charakteryzują:

	%
1. Tolerancja światopoglądowa	68,1
2. Silna władza centralna, decydująca o wszystkich sprawach	65,9
3. Gwarantowanie i przestrzeganie swobód obywatelskich	61,4
4. Niezgodność głoszonych teorii z praktyką	57,8
5. Znaczny rozwój różnych form samorządności	57,5
6. Demokratyczne sprawowanie władzy	55,5
7. Równe szanse życiowe niezależnie od pochodzenia społecznego	46,9
8. Równe szanse życiowe niezależnie od światopoglądu	45,2
9. Wpływ ogółu obywateli na rządzenie państwem	28,5

¹ Sondaż nt. "Aktualne problemy /2/". Ogólnopolska reprezentatywna próba dorosłej ludności /N=1479/. Grudzień 1985.

	%
10. Brak większych różnic w poglądach politycznych obywateli	26,6
11. Gwarantowanie wszystkim obywatelom przyzwoitego standardu życia	25,9
12. Istnienie silnej opozycji politycznej	13,5

Ocena ogólnej sytuacji gospodarczej w chwili obecnej:

	Nauczyciele	Próba ogólnopolska
	%	
Dobra	9,9	11,9
Ani dobra, ani zła	29,5	34,8
Zła	58,0	46,0
Trudno mi powiedzieć	2,3	7,1

Ocena ogólnej sytuacji politycznej w chwili obecnej:

	Nauczyciele	Próba ogólnopolska
	%	
Dobra	22,8	27,8
Ani dobra, ani zła	43,1	34,8
Zła	25,6	15,0
Trudno mi powiedzieć	8,2	19,2

Czy władze rzeczywiście podejmują działania mające zapobiec nawrotom kryzysów, z jakimi mieliśmy do czynienia w przeszłości?

	%
Tak, są liczne dowody na to	5,0
W zasadzie tak, ale zbyt wolno, są liczne braki w tym działaniu	45,6
Nie, działalność jest powierzchowna, stosuje się stare metody	46,1
Nie podejmują żadnych działań	2,4

Czy uważa Pan/i/, że w chwili obecnej możemy powiedzieć, iż w Polsce zakończył się konflikt polityczny?

	Nauczyciele	Próba ogólnopolska
Tak	29,2	30,5
Nie	56,0	40,7
Trudno mi powiedzieć	13,5	28,8

Czy różnice w poglądach politycznych nauczycieli są przyczyną podziałów tego środowiska?

	%
Tak	20,2
Nie	57,8
Trudno mi powiedzieć	21,5

Czy w chwili obecnej w Polsce mamy możliwość wypowiedzenia swoich sądów o polityce władz?

	Nauczyciele	Próba ogólnopolska
Tak i nasze opinie są poważnie traktowane	13,1	13,9
Tak, ale nasze opinie lekceważy się	46,5	37,5
Nie, ogranicza się możliwość wyrażania krytycznych opinii	22,8	22,0
Nie, całkowicie uniemożliwia się wyrażanie krytycznych opinii	4,8	8,9
Trudno mi powiedzieć	12,6	17,5

Czy w okresie 1980-1981 miał/a/ Pan/i/ poczucie wpływu na to, co się działo w kraju?

	%
Liczono się ze zdaniem takiego człowieka jak ja	11,2
Niewiele się liczone ze zdaniem takiego człowieka jak ja	31,2
Nikt nie liczył się ze zdaniem takiego człowieka jak ja	28,3
Trudno mi powiedzieć	28,6

Czy tacy ludzie jak Pan/i/ mają wpływ na:

	Nie mają żadnego wpływu %
1/ sytuację polityczną kraju	53,3
2/ tworzenie programu nauczania	46,0
3/ sytuację swojej grupy zawodowej	26,0
4/ rozwiązywanie spraw swojego miejsca zamieszkania	25,3
5/ działalność ZNP	22,8
6/ zarządzanie i kierowanie szkołą	14,4
7/ działalność organizacji młodzieżowych w szkole	8,9
8/ wychowanie młodzieży	1,2

Opinie nauczycieli o opozycji	Nauczyciele	Próba ogólnopolska
	%	
1. Swoją działalnością przyczyniają się do zakłócenia spokoju i porządku społecznego	31,4	30,7
2. Wskazują na błędy władzy i przyczyniają się tym samym do poprawy sytuacji w kraju	30,9	31,3
3. Ich działalność służy interesom wrogów Polski	25,1	24,3
4. Ich koncepcje są niemożliwe do wprowadzenia w życie	24,4	21,6
5. Głoszone przez nich hasła są jedynie parawanem dla działalności antysocjalistycznej	22,8	15,3
6. Mają dobre koncepcje, propozycje, które wprowadzone w życie mogłyby się przyczynić do wyjścia z kryzysu	17,6	19,7
7. Ich działalność nie ma żadnego znaczenia	17,5	18,7

	Nauczyciele %	Próba ogólnopolska
8. Ich działalność utrudnia proces demokratyzacji życia w kraju	16,5	14,0
9. Ich działalność jest przeszkodą w procesie wyprowadzania kraju z kryzysu	15,2	16,8
10. Występują w obronie społeczeństwa, walczą o słuszne, ważne sprawy Polaków	12,4	19,3

Ponad 31% badanych nie potrafi sprecyzować, czy powinno karać się osoby prowadzące antyustrojową działalność polityczną. Pozostali respondenci twierdzą że:

	Nauczyciele %	Próba ogólnopolska
1/ tak i powinny to być kary surowsze niż dotychczas	16,2	17,4
2/ tak i powinny to być kary takie jak dotychczas	18,5	15,3
3/ tak, ale powinny to być kary łagodniejsze niż dotychczas	14,7	14,7
4/ w ogóle nie powinno się karać	18,5	22,2

Ocena nastroju społeczeństwa polskiego u progu nowego, 1986 roku:

	%
Ogólne odprężenie i zadowolenie z postępującej normalizacji życia w kraju	4,1
Pewne odprężenie i zadowolenie, że jest trochę lepiej	39,2
Apatia, rezygnacja, pogodzenie się z losem	14,5
Lęk, obawa, co przyniesie przyszłość, niepewność jutra	27,7

	%
Ogólne niezadowolenie, brak wiary w jakąkolwiek poprawę	11,1
Inne określenia	2,0

Czy nowy rząd będzie lepszy od poprzedniego?

	Nauczyciele	Próba ogólnopolska
	%	%
Lepszy	9,5	22,0
Taki sam	28,4	24,3
Gorszy	1,9	1,4
Może lepszy, może gorszy	9,9	12,8
Trudno mi powiedzieć	50,1	39,2